

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

VI. évfolyam 79. szám

2003. szeptember

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
- hívottan és hívatlanul –
- mindenkit szeretettel vár a
Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magy-orm.axelero.hu honlapon.
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@mail.datanet.hu

Gondolatok az örmény liturgia nyomán

**„Istenünk, fölséges Ura minden létezőnek,
öltöztess minket szeretetbe, amelyet a miseruha jelképez,
hogy szent titkaidnak szolgálai lehessünk:”**

Ősz van, a természet színei megváltoznak. A zöldből sárga, majd barnás színűre változnak a levelek. A szentírás szerint a természetet Isten „öltözteti”.

A viruló életből az elmúlásba kanyarodunk. De az ősznek is megvan a maga szépsége, az is tolmácsolja Isten üzenetét, felébreszti gondolatainkat, hogy elmélyülhessünk szent titkaiban. A hó közepén szent kereszt ünnepe, ez is figyelmeztet, a miseruha színe is ilyenkor változik sötétebbre. Ez is indítson minket bűnbánatra és szeretetre.

Dr. Sasvári László

Utazás a Musza Dagh-ra (első rész)

Az az igazság, hogy ez az út nem szerepelt a terveimben. Mindennek egy Rákóczi úti fotólabor az oka, ahol a Szíriában készült filmjeim közül négyet összegyűrték és túlhívtak. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy a tönkrement felvételek mind egy területről, a szír tengerpart északi részéről származtak. A szíriai fotókkal távolabbi terveim vannak, ezért mindenképpen pótolni akartam a hiányt.

Hamarosan megszületett az útiterv. Repülővel Isztambulba megyünk, majd autóbusszal a szír határ közelében lévő Antakyába, az ókori Antiochiába. Innen már csak három-négy órai út Aleppó, az észak-szíriai nagyváros, ahonnan a tengerpart már könnyen elérhető.

Az átszállás miatt oda is, vissza is meg kell állnunk Antakyában. A várostól harminc-negyven kilométerre van a Musza Dagh, vagyis a Mózes hegy, Franz Werfel „A Musza Dagh negyven napja” című regényének a helyszíne. Itt az alkalom, hogy saját szememmel lássam a hajdani tragikus sorsú örmény falvakat, a fennmaradt emlékeket. Az interneten is próbáltam tájékozódni és meglepődve olvastam, hogy az egyik faluban, Vakifban ma is örmények élnek. Ez egészen felvillanyozott. Sőt, az internet segítségével rájöttem, hogy közvetlenül a határ túloldalán, Szíriában van egy kisváros, Kassab, ahol három örmény templom található.

Egy kisvárosban három örmény templom, légvonalban huszonöt-harminc kilométerre a Musza Daghtól! Ezt is látni kell!

Így is lett. Miután pótoltam az elveszett felvételeket, egyik reggel a szíriai Latakiában buszra szálltunk Kassab felé. Sejtésem beigazolódott, egy örmény városba jutottunk. Kassab magaslati üdülőhely szállodákkal, apartmanokkal, amelyeket háromnyelvű táblák hirdetnek arabul, örményül és angolul. Körös-körül fenyőerdők, hegyek. Leülünk a Kilikia nevű kávézó teraszára és gyönyörködünk a tájban. Itt hűvösebb a levegő, mint a forró tengerparton.

A három templom közül az evangélikus a legnagyobb. Széles lépcsősor vezet a bejárathoz. A tágas előcsarnokban az 1915-ös Genocídiumra emlékeztető festmények láthatók. Sajnos az örmény apostoli egyház temploma zárva, de a szemközti ház lapos tetejéről egészen jó fotót sikerül készítenem. Két arra járó örmény megpróbál segíteni, hogy bejussunk, de hiába. Megemlítem a Musza Daghot, Vakifot. Bólogatnak és kijelentik, hogy Törökország fele örmény származású. Ezen kissé elcsodálkozom, de ki tudja, hogy Törökországban mennyi a valódi török és mennyi a nemzedékekkel korábban muszlim hitre tért és eltörökösödött örmény, görög, asszír. A katolikus templom valóságos komplexum, sportpályával, iskolával. Benézünk az áruházba, amely mintha Európában volna. Az utcák rendezettek, virágosak. Néhány régi házat eredeti állapotában újíttak fel (durván megmunkált mészke és faerkélyek). Két-három kilométerre, északra a várostól hegy magasodik. A túloldal török terület.

Másnap átlépjük a határt, és Antakyában, a Saray Hotelben rendezkedünk be. Ez a bázis, ahonnan bejárjuk a Musza Dagh falvait.

Az első természetesen Vakif. Busszal Samandagba, a legközelebbi kisvárosba megyünk. Vakif emlegetésére kiderül, hogy csak két óra múlva indul busz a faluba. Az emberek körülvesznek, kérdezősködnek. Az egyik felajánlja, hogy körülbelül hatszáz forintnyi összegért elvisz a furgonján. Kemálnak hívják és keresztény arab. Amikor a vakifi templom elé érünk, elbúcsúzunk, ő pedig nem hajlandó pénzt elfogadni a fuvarért. A templomajtó zárva, de a szemközti házból egy idős asszony jön ki. Az első örmény a Musza Daghon, akivel találkozunk. Szól egy arra járó fiúnak, hogy hívja a mukhtárt (falusi előljáró), mivel nála van a templom kulcsa. Kávéval kínál és közben elmondja, hogy hét gyermeke van, de mindegyik külföldön él. Belgiumban, Kanadában, Franciaországban. Gyönyörű, saját készítésű csipkéket vesz elő, amelyekből vásárolunk is egyet.

Közben megjön a mukhtár. Tömzsi, fekete tömött bajszerű örmény. Kinyitja a vadonatúj mészkeből rakott, piros cseréptetejű kis templomot. Belül nagyméretű Mária kép, kovácsoltvas, kereszt formájú csillárok. Megmutatja az örmény nyelvű bibliát is. Az oldalfalba keresztelők, khachkar van beépítve. A templomot a vallásos iszlám párt, a Refah segítségével újítták fel, ami tovább erősíti a meggyőződésemet, hogy az 1915-ös genocídiumért nem az iszlám, hanem a török vezetés nacionalizmusa okolható. Elbúcsúzunk a mukhtártól és sétára indulunk. Régi terméskőből rakott ház már csak kevés látható. Az épületek többsége betonból és téglából épült. Szőlőlugasok, virágzó leanderek, banánfák. A környező domboldalakon mindenütt narancsfákat látni. Az egyik udvarban három tehén kérődzik békésen. Benézünk a temetőbe, ahol latin betűsek a sírfeliratok és minden név „jan” végződésű. Behívunk egy másik házba is. Kávé, csipketerítő-nézés, majd búcsúzólul kapunk néhány narancsot.

Százharmincan laknak Vakifban. Egy kurd és egy török család kivételével mindenki örmény. 1915-ben angol és francia hadihajók Egyiptomba menekítették a török csapatok által szorongatott Musza Daghiakat. 1920-ban az örmények visszatértek falvaikba, amelyek akkor Francia Szíriához tartoztak. 1939-ben a török kormány nyomására a franciák ezt a területet, Antakya és Alexandretta vidékét, így a Musza Daghot is átengedték Musztafa Kemál kormányának (*bizonyára Atatürk nyomdokain haladó török kormányról van szó, mert a pasa*

1938-ban meghalt - a szerk). Az itteni örményeket a franciák Libanonba telepítették, csak Vakif lakosságának egy része maradt a szülőföldjén.

Szabó László
(folytatása következik)

Utánnnyomás a Keresztény szó 2003 februári számából

Kerekes László

Katolikus Egyházak és törvényeik

Évekkel ezelőtt érkezett a gyulafehérvári érseki bírósághoz egy keresetlevél (kérvény a házasság érvényességének megvizsgálására). Olyan volt, mint a többi. Elolvasása után azonban közöltük a felperessel (a kérvényezővel), hogy keresetlevelét sajnos nem fogadhatjuk el, mivel bíróságunk ebben a házassági esetben nem illetékes. Ugyanis a felperes és az alperes nem római, hanem görög katolikus volt. A következő levelünkben próbáltuk a felperesnek megmagyarázni, hogy az érseki bíróság a latin és örmény rítusú katolikusok esetében igen, de nem a görög (vagyis a bizánci szertartású) katolikus hívek esetében illetékes. Igen kemény hangú válaszlevelet kaptunk - különböző történelmi argumentumokkal teletűzdelve -, többek között azt írták, hogy ők már a rómaiak óta latinnak (!) vallják magukat. A félreértés nyilvánvaló volt.

Ez a tudatlanságból fakadó félreértés azonban nem csak a fentebb megidézett kérvényező részéről áll fenn. Nagyon sokan nem tudnak világosan különbséget tenni egyházunk rítusai között, mint ahogy aközött sem, hogy kiket milyen egyházi törvények köteleznek.

A tanulmánynak már a címe is megtévesztő, hisz miképpen is értendő a „katolikus egyházak” megnevezés, amikor a hitvallásban így mondjuk: „hiszem az egy, szent, katolikus (egyetemes) és apostoli anyaszentegyházat.” Nemde egy a katolikus egyház?

Bár az egyház egységéről kétségkívül beszélünk, el kell ismernünk, hogy ebben az egyházban a sokféleség uralkodik - ami viszont az egyház lényegében gyökerezik. A II. vatikáni zsinat egyházképében helyet kap mind a latin, mind a keleti egyház. Amikor *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus konstitúció a sokféleségről beszél, nem állítja szembe az egyház egységével, hanem mint az evangélium megismerésének és követésének megannyi formáját érti rajta. A keleti és nyugati katolikus egyházak ennek a sokféleségnek az élő kifejezői.

II. János Pál 1990. október 18-án a Sacri Canones kezdetű apostoli konstitúcióval hirdette ki a Keleti Egyházak Kánonjainak Kódexét (latin címe: *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, a továbbiakban CCEO). A nyolcadik püspöki szinódus ülésén, 1990. október 25-én a pápa kiemelte, hogy a CCEO a katolikus egyház nagy törvénytestületének, a *Corpus Iuris Canonici* egyik elemét alkotja az 1983-as Egyházi Törvénykönyvvel (a latin egyház számára, latinul *Codex Iuris Canonici*, a továbbiakban CIC). 2001. végén jelent meg a CCEO új angol fordítása az Amerikai Kánonjogi Társaság kiadásában. Sőt román nyelvű fordítása is kapható a könyvkereskedésekben. Mi, latin rítusúak, sajnos keveset tudunk egyházunk másik „tüdejéről”, a keleti egyházakról, egyebek mellett azért is, mert a CCEO magyar fordítása késik. A következőkben dióhéjban az egyes rítusok szerinti egyházakat soroljuk fel, majd szemügyre vesszük, mi is a rítus, hogyan lehetséges a bizonyos rítus szerinti, jogilag önálló egyházba való tartozás, mi a felépítése a CCEO -nak, és kikre vonatkozik.

Egyházunk rítusai

Az egyház szétválása keleti egyházakra és nyugati patriarkátusra Diocletianus császár koráig nyúlik vissza. Véres keresztényüldözésének lejártá után a kereszténység a birodalom